IN-NAHLA

TA'

AGOSTINO LEVANZIN.

GAZZETTA BIEX TGHALLEM U TIDDEFENDI IL POPLU.

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci.
Giebha żeŭġ dac li għaraf ħallat il ħelu ma'l meħtieġ.

148. **15 ta' LULJU 1911.** **IT-TIELET SENA**

FTEHIM.

Hadd ma jista jissieħeb għal ankas minn sena; u jecc ma jgħarrafx lili, b'il mictub, għallankas ħmistax kabel, li ma fi ħsiebux ijgedded, ingħoddu bħala 'msieħeb għa's-sena ta' ŭara. Il ħlas, b'il kuddiem, hu: għal ta'l Belt, ta'l Furjana u ta' Ta's-Sliema ħames xelini f'is-sena u jista jsir b'is-sitt xhur jeŭ b'it-tliet xhur; l-oħrajn ijħallsu, barra minn dan, il posta ucoll. Cull min jissieħeb issa jieħu l-eŭŭel sena li ħarget b'xejn; min ijsieħbu jieħu "Maħbub ta' Gesù" b'xejn. In-"Naħla" u il "Maħbub ta' Gesù" jinbigħu għand is-Sur ĠANNI CRITIEN, ta' Strada Rjali ta'l Belt, fejn jista jsir il ħlas ta'lgazzetta ucoll. L-ittri għandhom jinbagħtu collha f'Ta's-Sliema, 12, Str: S. Vincenzo.

IL ĦUT U IL FROTT.

Haŭn Malta il bicca il cbira ta'l impjegati ta'l Gvern collox jieħdu b'ic-ċajt u bl-indifferenza, iżda fosthom, jecc ijġerru, jieħdu sgur il palju ta'l eŭŭel disghin f'il mija m'il Ispetturi-Sanitarji li għandna.

Hu tasseŭ miraclu cbir ħafna li aħna ma nimbuccaŭx cull sena icla colera jeŭ xi għaŭġ icreħ bħalu għaliex il għassa sanitarja li issir nistgħu ngħidu li hi tasseŭ ftit jecc m'hux xejn.

Nibdeŭ m'il ħut. Dana meta jinkabad il bejjigħa ma joktluhx anzi jtaŭŭluluħajjtu chemm jifilħu biex jibka frisc. Issa il għaref Professur Angelo Mosso, li miet ma ilux, ijgħarrafna f'il ctieb famus tiegħu «*La Paura*» li il ħuta meta tinkabad, b'il biża, meta issib ruħha barra m'il ilma baħar jeŭ ġo cavetta f'demmha jitrabbeŭ ħafna *ptomaini* (veleni) li jagħmlu ħsara f'is-saħħa. Mela allavolja ħuta tiecolha ftit ŭara meŭtha tcun chilt magħha ħafna *ptomaini* ta'l biża minn mindu inkabdet sa issajjarha.

Meta il ħuta jeŭ annimal ijmut ic-celluli li minnhom ijcun magħmul ġisimhom ma jmutux malajr iżda biss ŭara li jcunu xorbu is-sustanza collha li jcun baka f'id-demm u għalhecc meta jintnu hu għaliex il ptomaini li jarmu ma jcunx hemm id-demm ħajj li jcheċċihom u għalhecc joktlu l'ic-celluli. Mela f'dac il ħin li jgħaddi bejn il meŭt ta'l ħuta jeŭ annimal u il ħin ta'l meŭt ta'ċ-celluli f'il ġisem ijcunu kiegħdin jiżdiedu il *ptomaini* li jiżdiedu ma' daŭc li jcunu saru u inħażnu kabel b'il biża.

Meta ic-celluli jmutu jibdgħu jinferku u għalhecc jintnu u dana jżid il veleni u il ħmieġijiet li fukhom tant ijħobbu jixxalaŭ il microbi l-oħra li bihom hi dejjem miżgħuda l-arja u li malli jsibu ġisem ta' ħuta jeŭ ta' annimal li beda jinten minnufih jatuh is-salt u jiżogħduh.

Mela ħuta mgħoddija jcollha ġo fiha daŭna il ħafna *ptomaini* u actarx il microbi ta' xi mardijiet coroħ bħal ma huma ta'l colera li jiżogħdu dac il ġisem mejjet għaliex ijcun mimli b'il ptomaini.

Daŭna il ptomaini meta jidħlu f'il ġisem ta'l bniedem jiżdiedu ma daŭc li ġa jcollu ġo fih u b'hecc malli jidħol mi-crobu ta'l colera jeŭ ta' xi marda cherha oħra ijsib tuk hiex jitbagħrad, ijtakkas, jiżgħod, u jġorroc ġo'l ħofra katta bla ħabel.

Mela il ħut allavolja tiecluh m'is-sunnara dejjem fih il ptomaini, u malli tħalluh ftit ħin fl-arja u l-actar f'is-sajf billi fih ħafna fosforu malajr ijgħaddi u daŭna il misħuta ptomaini jcomplu joctru. Ibżgħu għalhecc minnu chemm tifilħu u l-actar meta ma tcunux sguri li hu frisc tasseŭ.

Meta issajjruh kattgħuh bcejjec u għalluh tajjeb u armu l-ilma li tcunu għallejtuh fih ħalli b'hecc għallankas tarmu barra daŭc il veleni li jcun demmu imgħobbi bihom.

Is-Sanità mela li jmissha tcun taf chemm hu periculus l-ichel ta'l ħut f'is-sajf għandha tibka b'mitt għajn mittuħa bħal Argu biex ma jinbiegħx ħut ħażin li frisc u hemm bżonn li ma tħallihomx li jbigħu dac il ħut li bi speculazjoni jcun ilu il ġranet merfugħ f'is-silġ għaliex dana malli jħoss l-arja actar jinten malajr.

L-imluħa hi ħażina ħafna ucoll għaliex f'cartell incova jeŭ tonn min jaf chemm veleni jcun hemm maħżuna billi jcun la-ħam ta' ħut maħżun hemm xi dakkiet għal ħafna snin; u ibżgħu ħafna minn dac il ħut li jcun ippreservat f'il caxxi bħal ma huma l-aringi, il lobster u is-salamun għaliex jistgħu jnis-slulcom fl-istoncu u f'imsarincom veleni u għalhecc mardiiiet co-roħ u ħorox tasseŭ.

Mela isimgħu minni għal ġid ta' saħħitcom. F'is-sajf u f'il biża ta'l colera l-aħjar ħut, imluħa u bottijiet xejn biex tcunu

f'is-sgur li ma intomx timleŭ imsarincom b'ħafna ptomaini li malli jaka fukhom microbu ta'l colera jaghmel l-acbar ħrieb li jüaħħax.

* * *

Inghaddu issa ghall frott. Dana hu maħluk minn-Natura f'is-sajf ghaliex hu l-aħjar ichel biex ijżomm id-demm frisc. Iżda dana meta jinkata m'is-siġra jibda b'il mod il mod ijmut ucoll u jibda is-sugu li jcun fih jitbiddel fi ħüejjeġ oħra li bosta drabi jistghu jaghmlu deni cbir f'is-saħħa.

Mela biex üieħed ijcun chiel il frott bla periclu u b'ġid ghal ġisem hemm bżonn li dana ma jcunx ghadu carmus jeŭ maktugh hesrem ghax allura l-aċidi tieghu jaghmluh indigest ħafna, u li ma jcunx ilu maktugh m'is-siġra biex is-sugu tieghu ma jcunx thassar u tbiddel fi ħüejjeġ ħżiena gha's-saħħa.

Meta tixtru il frott katt ma ghandcom taghmluha ta' rghieb ghax ijdur b'rascom. Żommu sicchina f'idcom u fejn taraŭ fi frotta l-ankas ħdura, l-ankas taħsira aktghu barra u armu u użaŭ imnieħircom chemm tifilħu daks güardjan ta' Lazzarett u malli ixxommu lankas krusa jeŭ rieħa li ma toghġobcomx armu biss biex ma tarmuhx xort'oħra b'uġiegh ta' żakk cbir jecc m'hux b'xi ħaġa aghar.

U ma hemmx bżonn inghidilcom li kabel tresskuh fuk il mejda ghandcom tcunu ħsiltuh ghal darba tnejn sa l-ilma jibka safi u jecc tridu tcunu sguri tasseŭ sajjruh fl-ilma tieghu stess bla ma issaffuh u culuh hecc bħal *stew*. Iżżidulux iżda zoccor mieghu ghaliex jiffermentah u jecc triduh ħelu żidulu mieghu ftit ghasel malti.

Il frott l-aħjar culuh üaħdu f'il ghodu u ma ghandcomx tiecluh ma'l ħall, ma' l-imbit, ma'l birra u ma' xorb ieħor bħal daŭn ghaliex ijkarrsuh malajr fl-istoncu u jkabbadcom imsarincom bħallichiecu xejn.

Fuk il frott ucoll hemm bżonn li tiftaħ ghajnejha ħafna is-Sanità ghaliex kieghed jinbiegh frott kares u imdeŭüed f'ittorok li jkażżec. Il fkar imbaghad biex jixtru b'irħis jixtru collox u minn haŭn jiġu ħafna minn daŭc il mardijiet ta'l imsaren coroħ li jekirdu ħafna tfal.

Ibżghu ucoll m'il ġelati ghaliex xi dakkiet jaghmluhom minn ħalib ta' bottijiet kodma u li ghalhecc ijcunu miżghudin collha b'il microbi fosthom bosta drabi TA'T-TIFU.

Fi ftit cliem hu veru li is-Sanità ghandha tghasses chemm tiflaħ, u l-actar f'is-sajf, biex ma jinbieghux ħüejjeġ li jistghu jaghmlu ħsara f'is-saħħa, iżda il veri ghassiesa ghall saħħitna ghandna ncunu aħna stess billi ma nhaxilfux fl-ichel u billi naraŭ dejjem x'indaħħlu fl-istoncu taghna.

Chiecu cullħadd jiftaħ ghajnejh fuk dac li jiecol sgur li b'il mardijiet f'is-sajf ma jmutux ilx üieħed f'il mija ta' daŭc li kieghdin jimirdu jeŭ ijmutu issa.

Mela iftħu ghajnejcom ghall ġid taghcom stess.

FRAC.

Nirringrazzja b'kalbi collha l'is-Sur Salv Zammit m'il istiedina li ghoġbu ghamilli gha't-tiġrija ta' Ta's-Sliema. Meta is-Sur Salv jintriga hu minn daŭna it-tiġrijiet dejjem jirnexxu m'il aħjar u ghalhecc nitma li dina s-sena ucoll b'it-tħabric cbir tieghu jirnexxu b'ħa's-snin ta' kabel.

Cull min sama il panegiricu b'it-taljan li ghamel il Prof: Patri A. Cuschieri ta'l Carmlitani f'il festa tant sabiħa ta's-Sacro Cuor ta' Ta's-Sliema ħareġ jiftaħar collu imghaxxak b'il ġmiel ta' lingüa u l-argumenti li uża. Ma satax jonkos ghaliex il Patri Cuschieri hu üieħed m'il irjus qüadri li ghandna u li b'il gherf cbir tieghu kieghed jaghmel unur m'hux biss lil l-Ordni tieghu u lill Cleru iżda lil pajjis collu.

L-Influenza.

Ma tismax ħlief min jisghol, min jitkaghüex b'imsarnu jeŭ iigorr bl-istoncu, min ghandu ħajta deni jeŭ uġiegh f'ġismu, min b'ghajnejh ijdemmghu jeŭ ma tantx jisma. Daŭn huma collha sinjali ta'l influenza li f'dina il ħabta ta's-sena taghmel taghha. Dina il marda tittieħed ħafna minn üieħed ghal ieħor u meta jġibha xi ħadd id-dar tista tghid li iddur il famiija collha m'il cbir sa'ż-żghir, billi il coccubacillu ta' Pfeiffer (il microbu taghha) jdum ħajj ħafna anche üara li tcun fekt m'il marda. L-actar li jimirdu biha huma daŭc li jcollhom ġisimhom mimli b'it-tħaxxix ta'l ichel jeŭ li jcunu ghajjienin, jeŭ mibdija b'xi mard'oħra, iżda tista tghid li ħafif, ħafif tmiss il cullħadd u li bosta drabi tüassal sa'l meŭt ucoll. F'it-taklib ta'l arja actar tiħrax u min jimrad darba biha jista jimrad bosta drabi oħra üara ucoll. Tibda bl-ugiegh ta'-ras, ta'd-dahar u ma' ġismec collu li tħossu donnu imchisser, b'telka cbira li ma jcolloc kalb taghmel xejn, deni, flissjoni, soghla, uġiegh f'il grieżem li bosta drabi jghaddi fi bronchite, taħħid fl-istoncu, xi dakkiet fetħa, l'istoncu jintebak, il üiċċ jinsibec u jieħu il-leŭn ta'ċ-ċomb, barra milli bniedem ijsir nervus ħafna u ghal xejn jibchi u minn xejn jiddejjak u jara collox bi cbir.

Ma iddumx actar minn ġimgha u jecc iddum actar ijfisser li ghaddiet f'marda oħra u ghalhecc hemm bżonn li üieħed jokghod b'ghajnejh miftuħa ħafna ghaliex dina il marda tattaccac dejjem f'il pont debboli tieghec u tista iġġib mardijiet l-actar ħorox.

L-influenza xi dakkiet hi ta' ghamla nervuża, xi dakkiet tattacca is-sider u oħrajn tattacca l-istoncu u l-imsaren scond fejn ijcolloc l-actar maħsus. Fejn ijcun l-actar b'saħħtu ma tmissux u ghalhecc cull min jimrad biha jista jitghallem fejn l-actar f'ġismu ghandu maħsus biex ijcun jista üara jiccurah u jsaħħ'ħu seŭüa ghal darb'oħra.

Xi dakkiet l-uġiegh-ta'-ras hu hecc tant kaŭüi li bosta jaħsbu li ghandhom infjammazjoni f'moħħhom. X'uħud jatihom inghas cbir u ma jridux ħlief jorkdu billi ma jħossux ħlief ħedla, oħrajn ijħossu bħal delirju u ma jridux jokoghdu üakt üieħed biss mistrieħa. Is-silġ f'il borsa fuk ir-ras u il banji fietlin jaghmlu tajjeb. Is-soghla tista tghid li ma terħi katt, u hi soghla cherha, kaŭüija li tixbaħ ħafna l'is-soghla convulsiva. Il pulmuni jħossu seŭüa u hemm bżonn li ma tabbużaüx ghaliex biex tieħdu pneŭmonite ma tridu xejn.

F'dina il marda l-aptit jonkos dejjem u üisk drabi jmur ghal collox u id-deni jġebbed ghal xi żmien ucoll. Dana x'ijfisser? Ga fehimnicom chemm il darba li meta taraŭ daŭna is-sintomi in-Natura jcollha ħmieġijiet u veleni xi tchecci, li trid taħrakhom b'id-deni u li b'in-nukkas ta'l aptit trid tnebbaħcom li ma ghandcomx iżżidulha bl-ichel veleni u ħmieġijiet oħra. Mela żommu l-ichel minnufih u ħudu purgant, ukija *solfato di soda* f'ħafna misħun, u complu ixorbu misħun üara chemm tifilħu ħalli teghirku u turinaŭ u ma daŭna joħorġu il ħmieġijiet li jcollcom maħżuna f'ġisimcom u li fukhom ijcun kieghed jixxa-

la il coccubacillu ta' Pfeiffer. L-uġiegh ta' ras u ta' ghadamcom ma jcunux ġejjin ħlief m'il veleni li jcunu kieghdin jinġabru fl-articolazjoni u li ghalhecc hemm bżonn li tcheċċuhom m'il actar fis biex ijmurilcom l-uġiegh ucoll. Araū li ma titħaxilfux fl-ichel jeū li tridu b'il forz tkanklu l-aptit li ma jcollcomx, ghaliex actar ma tieclu actar ticber it-telka li jcollcom u actar joctor l-uġiegh ghaliex tcunu kieghdin iżżidu f'loc tnakksu il veleni. Mela żommu l-ichel minnufih, u la tixorbux ħlief ħafna misħun bi ftit lumi ġo fih u taraū chif malajr tibdghu tghaddu ghal l-aħjar. Xi dakkiet ijcun hemm il vomtu ucoll u xi drabi kaūūi u dana jcompli jurina li l-istoncu ma jridx ichel u lankas medicini ġo fih ghaliex ijcunu sejjrin jaghmlu actar ħsara milli ġid. Xi dakkiet id-diarrea tieħu il ghamla ta' colera b'il crampi, u'l chesħa ta'r-riġlejn u il-leūn bringieli. Dana in-Natura taghmlu biex tfittex tcheċċi minn ġo'l imsaren il ħafna ħmieġ kadim li jcun hemm maħżun u li jcun kieghed javvelena id-demm. Xi dakkiet tieħu il ghamla ta't tifojde ucoll ghad li ma tcunx. Minn dana li ghidna s'issa tistghu tifhmu malajr li actar ma jcolloc ħmieġijiet f'ġismec actar il marda taghfsec biex tfittex tnaddafulec u li actar ma jdumu daūna il ħmieġijiet f'il ġisem actar ittul u tkell il marda. Mela cull min ijrid li il marda ma iżżurux jeū ma taħcmux kaūūi hemm bżonn li jżomm ruħu nadif b'il purganti u billi ma jitħaxlefx fl-ichel u malli tħossu l-eūūel sinjali sumu, ħudu il purganti u eghirku chemm tifilħu. Cull min hu nadif minn ġeūūa u minn barra l-influenza ma tistax ghajlih.

L-eūūel sinjal taghha u li ftit tobba ghadhom jafuh, hu li f'il ħalk, in-naħħa ta' ġeūūa, jidhru bħal fosos, fosos irkak, donnhom ramel u jlekku bħalu meta f'id-daūl iddaūūru ras il marid minn banda ghal l-oħra. Jecc tieclu jeū tixorbu xi ħaġa acida jaħirkucom. Mela ma l-eūūel ħriek li tħossu f'gherżumitcom ġieghlu lil xi ħadd li jħares seūūa ġo ħalkcom u jecc ijghidilcom li ra il ponot li semmejtilcom ħudu minnufih porga ta's-*solfato di soda* f'ħafna misħun, tghatteū tajjeb f'is-sodda u complu ixorbu misħun chemm tifilħu u chemm tistghu sħun u żommu l-ichel ghal collox jeū la tieclux ħlief frott misjur u maħsul tajjeb u taraū chif il marda ma issaddadx fukcom. Jecc jibka l-ugiegh-ta'-ras, l-isturdament, il mejt, it-telka, il bichi u in-nervi ghal xejn ijfisser li ghad baka il veleni u ghalhecc complu chif ghidtilcom, u dana kieghed inghidulcom fuk l-istudji sbiħ li ghamel it-tabib Charles Michel f'il « *Journal de la Santè,* » u taraū chif ijghaddilcom collox. Tokoghdux fi cmamar maghluka u la tmorrux f'cinematografi jeū fejn hemm folol cbar ta' nies ghaliex tieħdu il marda actarx minn hemm jeū jecc tcun fukcom tiżdied. Li tbiddlu l-arja u tmorru f'il campanja kalb is-siġar jaghmlilcom tajjeb ferm ucoll. U malli tħossu li imbuccajtuha IDHLU F'IS SODDA ghaliex tistghu iġġibu b'idejcom ghaūġ cbir tasseū. La tabbusaux ghaliex taraūcom tifilħu timxu u tmorru gha'x-xogħol ghaliex tiġicom b'xejn pueūmonite u iġġorrcom iċ-Ċimiterju katta bla ħabel bħal ma ġara elf darba. Ixorbu luminati sħan chemm tifilħu, inchella misħun; xorb iehor xejn, medicini xejn ħlief il purganti li ghidtilcom u jecc togħolbu ftit ma jimportax ghaliex ūara targħghu tismnu malajr bl-aptit kaūūi li jakbadcom. Mela sodda, sħana, purganti, luminati sħan, arja, mistriħ u tfieku malajr.

Meta tibdghu tieclu fittxu il ħxejjex imghollija fl-ilma taghhom stess u il frottijiet misjura u mnaddfa tajjeb. Jecc taraū il marda dieħla il ġeūūa sejjħu tabib, ūieħed minn daūc it-tobba li jistudjaū u li ma ghadhomx miexjin fuk dac li tghallmu ghoxrin jeū tlietin sena ilu u erħu ruħcom f'idejh; biss ġieghluh li chemm jista jiccuraccom bl-iġieni u li ricetti jictbilcom m'il ankas ghall ġid ta' saħħitcom u ta' butcom ucoll.

TLAKKIT.

—Il «Westminster Abbey» fejn ġie incoronat is-Sultan Ġorġ u ir-Reġina Marija imbniet minn Enricu Tlieta u chienet lesta minn collox f'i żmien Carlu it-Tieni, iġifieri damet tinbena ghal erba mitt sena! Fiha hemm ghassa biex ħadd ma jokghod b'il kieghda fuk is-siġġu ta'l incoronazjoni, iżda darba daħal titel, Peter Abbot, li m'hux talli rakad lejl fukha iżda nakax fih ismu li ghadu ijdher sa'l-lum billi chien ghamel imħatra ma tifel ieħor!

—Cullħadd jaf x'lakgha sabiħa chellha u chemm kalghet tifħir f'Paliermu l-intelliġenti pjanista maltija BICE VASSALLO, bint l-imfaħħar compositur taghna Paūlin Vassallo. L-aħjar nies ta' dic il belt aristocratica ferħu biha bla tarf meta raūha ghada hecc żghira u taf iddokk hecc tajjeb musica tant difficili. Id-Duca u id-Duchessa t'Aosta stiednuha sa ghall pranzu u it-tifel taghhom, li hu demm reali. ħadha jdaūūarha sa bl-aūtomobili! Barra jafu japprezzaū il ġenju u jafu jaghmlu tasseū il kalb u ghalhecc jimxu il kuddiem u ma humiex meculin b'dic il ghejra misħuta li tant issaltan f'dana l-imsejchen pajjis. Ghamel seūūa ħafna mela il Prof: Vassallo li ha il bintu Barra biex juri x'taf u chif jaf ijghallem il musica!

Erwin Nyiregyhazi ta' Budapest, li ghad ghandu ħames snin biss, dakk ma ilux il pjanuforti kuddiem ir-Re u ir-Reġina ta'l Ingilterra. F'it'22 ta' mejju li ghadda ta cuncert ghand id-Duchess of Rutland fejn chien hemm mistiednin l-akūa nies ta' Londra u dakk b'ħila cbira musica ta' Bach, Handel, Chopin, Mozart, Grieg. Listz u Rachmaninoff.

David Paget, ta' ghaxar snin, ijdokk il vjolin tasseū u dan l-aħħar kuddiem l-Imperatur u l-Imperatrici ta'l Ġermanja, meta chienu f'Londra, dakk bcejjeċ m'il «Cavalleria» b'mod li kala ħafna tifħir.

Vivien Chartres, ghad ghanda xi ħdax il sena u iddokk il vjolin tasseū b'mod li is-Sultan Edūardu chien taha sa medalja b'ismu. Annie Vivanti, il famusa poetessa, hi ommha u missierha hu magistrat ingliż.

Miecjo cullħadd jaf li hu maghdud bħala ūieħed m'il akūa vjolinisti ta'd-dinja ghad li ghadu żghir ħafna.

Hans Von Garnier ghad ghandu sittax il sena iżda l-Imperatur ta'l Ġermanja kabbdu jictiblu opra ta't-teatru. Ma ilux chiteb Grenadier March li ijdokkuh ir-riġimenti tedeschi. Review March li chiteb ftit ilu l-Imperatur ried li jindakk fi pranzu li ta hecc chif chien ghaddej hu.

Moritz Lutzen beda jdokk il pjanu minn mindu chellu tliet snin u issa ta ruħu ghal composizjoni ta'l musica ghad li ghadu żghir ħafna. M'ilux idderiġa orchestra ta' 180 ruħ li dakket programm collu musica tieghu kuddiem l-Imperatur ta'l Ġermanja. Idderiġa ucoll il famusa banda ta' Pariġi «La Garde Republicaine» li dakket ucoll programm collu bcejjeċ tieghu.

Micha Elman hu vjolinista famus ghad li ghadu żghir ħafna u il Professur Auer ta' San Pietroburgu kal li ghad ijcun il Joachim ieħor ta'd-dinja. Mela aħna il Maltin ghandna biex nifirħu u niftaħru li fost daūna l-*enfant prodige* ghandna ūaħda —Bice Vassallo— li kieghda ticseb isem sabiħ ghaliha u ghall pajjisha fost l-actar nies intelliġenti.

—Is-sena l-oħra tilfu ħajjithom ma't-tlietin ruħ minn daūc li jitilghu fl-areoplani. D'is-sena milli tidher ġejja ūisk aghar. L-eūūel mara ingliża li katt telghet f'ballun chienet Mrs: Sage, fl-1784, ma Vincento Lunardo. Il cbir Flammarion mar katta il-*luna di miele* tieghu f'ballun ma' Madame Flammarion fl-1874. Mrs: Assheton-Harbord ghaddiet il Canal Ingliż f'il ballun taghha.

IL FOOTBALL.

Billi d'aż-żmien haŭn ħafna li jiddillettau b'dana il-loghob li meta hu f'ŭaktu jaghmel ħafna ġid f is-saħħa sejjer inġib l-istorja tieghu meħuda m'ir- «*Review of Reviews* » ghaliex naf sgur li bosta m'il karrejja taghna jeħdu ġost biha.

« *From a sketch in the «State of South Africa», by Percy S. T. Jones, apropos of the approaching visit of the British Rugby team, one gleans the history of football. Football in Great Britain owes its origin to the Romans, who played with a ball of cloth or leather stuffed with flocks, called harpastum, or with a windbag, called follis. The writer proceeds:—*

« *It is not possible to produce any direct evidence of the progress or popularity of the game in England prior to the year 1175. It is fairly conclusively established, however, that football goes back several centuries further than cricket. In 1175 William Fitzstephen, writing in his history of London, mentions the fact that it was the habit of the young men of the city to play at the well-known game of ball after dinner. And there can be no doubt that this game was football, but what its outstanding features were can only be a matter of guess-work. The game was confined to the lower classes; no rules existed for its control: the contests seems to have been more in the nature of general scrambles, the goals being placed at either end of a town or street; and the number of players seems to have been unlimited.*»

FORBIDDEN BY LAW—IN VAIN!

Although popular it met with opposition from the authorities. Edward II, in 1314 forbade football under pain of imprisonment, owing to the «great noise in the city caused by hustling over large balls, from which many evils might arise, which God forbid.» The game nevertheless progressed. In 1315 Edward III. ordered his sheriffs to suppress «such idle practices,» because «the skill at shooting with arrows was almost totally laid aside for the purpose of various useless and unlawful games.» But so persistent were the popular classes in this almost national pastime that Richard II. and his successors had to continue to proclaim against «tennisse, footballe, and other games.» This determined persecution had no appreciable effect, however. The people persisted in the game they loved better than the law. James III. of Scotland also found it necessary to order quarterly practices of arms when «footballe and golfe be utterly cryed down and not to be used.» Played almost exclusively by the ignorant and rough, tabooed by the upper classes, accompanied by frequent deaths and serious injuries occasioned by the excessive brutality and ruffianism displayed, football was as deservedly persecuted in those days as it is encouraged and patronised by Royalty to-day. That the game was still unlawful in the time of Elizabeth is evidenced by the fact that a Middlesex jury brought in a true bill against a number of persons who «with unknown malefactors to the number of one hundred assembled themselves unlawfully and played a certain unlawful game called foote-ball, by means of which unlawful game there was against them a great affray likely to result in homicides and serious accident.»

« A DEVILISH PASTIME. »

Stubbs, in his « Anatomy of Abuses in the Realm of England,» describes football as a devilish pastime, resulting in brawling, murder, homicide, and great effusion of blood. Yet so far the game was more handball than football. The gradual refinement and regulation of the game resulted in a decrease of its popularity, so that at the beginning of the nineteenth century the game almost disappeared altogether. Then the leading public schools took up the game, each in its own particular style. In 1855 the Blackheath and Richmond Clubs were formed, and in 1883 the Football Association. In 1877 the number of players was reduced from twenty to fifteen.

Katharine Wybergh mentions in a paper on Socialism and women in the same magazine that in Great Britain the popular interest in football alone outweighs the aggregate interest in religion, science, literature and the fine arts.»

IL CURA TA'S-SAŬM

(*Tissocta minn numru ta' kabel.*)

Sinclair darba eżamina il ħmieġ tieghu u f'cull ukija sab ma'l ghoxrin biljun microbu. Darba ma felahx ijżomm bl-uġiegh ta' ras u meta raġa eżamina il ħmieġ sab li il microbi chienu cotru sitt darbiet actar! Dana jfisser li la cotru il microbi cotru il ptomaini u li dauna chienu kieghdin jivvalenaŭlu moħħu u ghalhecc ħass dac l-uġiegh ta' ras hecc kaŭŭi. Jecc iżżidu l-ichel iżżidu il microbi u il ptomaini iżda jecc issumu il musrana titnaddaf u il veleni joħorġu ma'l gharak u ma'l aŭrina u l-uġiegh ta' ras u il mardijiet l-oħra jfieku. B'hecc is-saŭm ijfejjak u l-ichel le.

—Fl-istess ctieb Sinclair ijsemmi sinjura li chien ilha ghal ħmistax il sena ittabbab dejjem u actarx f'is-sodda marida milli le. Chellha xjatica u reŭmatismu kaŭŭi, b'peritonite intermittenti, b'neurastenija melancolija u catarru cronicu li saħansitra nakksilha is-smiegh. Samet ghal tmien t-ijiem u ŭara ghal tnax oħra u fieket ghal collox. Binha u ħabib tieghu samu ghal tnax il ġurnata u fejjku dispepsja nervusa. Mara ta' Professur fi Stanford, fl-America, bi tmien t-ijiem saŭm fejjket reŭmatismu.

—*The fast is to me the key to eternal youth, the secret of perfect and permanent health. I would not take anything in all the world for my knowledge of it. It is Nature's safety-valve, an automatic protection against disease.* (do—pag: 43).

—Ŭara saŭma seŭŭa iġifieri sa jarġa jiflaċċa il ġuħ ŭaħdu min chien smin kabel ma jarġax jismen billi il ġisem jitla biss sa'l pis li jmissu; u min ijcun maghlub jismen sa jiġi f'il pis li jmissu ucoll. Mela dina il cura hi tajjba ghal min hu maghlub ucoll. «*After a complete fast the body will come to its ideal weight. People who are very stout will not regain their weight; while people who are under weight may gain a pound or more a day for a month.*» (pag: 40).

—Il mara ta' Sinclair chienet dejjem imghaxx'xa kabel u chienet marida b'in-nevrastenija, stoncu ħażin u nukkas ta' pis. Samet ghal ghaxar t-ijiem u ghal sitta oħra ŭara u il-lum «*She is a picture of health* (pag: 50).

—Sinclair ijsemmi cas ta' ŭieħed li chien minfuħ bl-ilma bla ma jista jimxi u bi ktiegh ta' nifs cbir. Sam ghal seba t-ijiem u dam ghal xahar ieħor jiecol m'il ankas u b'hecc fiek u kiegħed jaħdem fl-ghelieki tieghu f'il Kentucky.

—Tabib li chellu żeŭġ attacchi ta' appendicite ŭara xulxin u nevrastenija kalila sam ghal ħdax il ġurnata u fiek b'mod li il-lum jiġri ħames mili f'26 minuta u 15 il seconda u li ġera b'il *bycicle* ħames mitt mil f'seba t-ijiem.

—Ŭaħda sinjura chienet irtabitilha is-sinsla ta' dahirha u chienet timxi bi tbatija cbira fuk żeŭġ bsaten. Samet tmintax il ġurnata u kattgħet sitt ġimghat fuk il ħalib biss u ħadet saħħitha ghal collox.

— Ieħor marad bl-icreħ bi bronchite, tifojde, pneumonite u sa ghandu tokba f'sidru b'custilja li chiser. Chien tant maghdur li ŭaħħal f'rasu li jneħħi ħajjtu. Sam sitt t-ijiem, beda jieħu ir-ruħ u il-lum fiek ghall collox tant li mexa 442 mil fi ħdax il ġurnata.

—Sinjura li chien ilha ghomorha batuta bl-istoncu u tŭaħŭaħ b'ir-reŭmatismu li saħansitra chien messilha kalbha u ħadilha riġlejha samet, f'erba darbiet, erbgha u ħamsin ġurnata u fieket ghal collox b'mod li jghaġġeb lil cull min jafha.

(*Tissocta*)

IS-SAHHAR FALZUN.

(Jissocta minn numru ta' kabel.)

Iżda ma' tul il moghdija ta'ż-Żeŭŭieka dehru neiżlin imheŭdnin jithaddtu Nardu u Abela u ghalhecc Colina colha imbeżżgha li jinkabdu jeŭ li dac ir-rahhal—li ma chienx hadd iehor hlief Hasan liebes b'il-libsa li harab biha fuk il feluga ta' Sidi Baba u li chien ilu granet jgharrex f'daŭc l-inhaŭi u ra il Colina u il Paŭlu Calavà jaslu— jaka taht il killa taghhom baghtet bilgri lil Peppa b'il bixchilla u kaltilha biex tghidlu li collox seŭŭa u li jfittex ijŭarrab ghaliex hajjithom chienet imdendla f'xaghra.

Hasan meta Peppa collha imbeżżgha ŭasslitlu dac li baghtet tghidlu maghha Colina, tbissem jidhak u f'il hin li daŭŭar ghajnejh imfaŭŭra b'imhabba hactar cbira lejn il mahbuba ta' kalbu sellmilha b'idu u dahkilha bi hleŭŭa li ma bhalha.

Mnejn chien ma tkankalx; u Nardu u Abela tista tghid li mesilhu mieghu billi ma ntebhux bih mitlufa chif chienu f'dic id-daghdigha cliem fuku. Hasan damm chelma b'chelma dac collu li chienu kieghdin ijghidu u fehem seŭŭa x'chienet il mansba li riedu jdahhluh fiha; iżda ghamel ta' b'ir-ruhu li mohhu chien f'iż-żaragh u m'hux f'dac li chien kieghed jisma. Sellmulu bla ma lankas harsu lejh seŭŭa u hu sellmilhom ucoll u malli taŭh daharhom beŭŭeg bi tbissima chiefra lejn il gholja ta'n-Nadur u ma deherx actar.

Hasan liebes ta' rahhal u billi chien jaf b'il malti tajjeb ma ta xejn f'il ghajn f'daŭc l-inhaŭi; iżda hu chien jaf b'id-dŭejra li chellhom hemm ta' Abela ghall caċċa u ma rhiha xejn minn taht ghajnejh. Minn fuk il gholja ta'ż-Żeŭŭieka ra il Paŭlu jasal b'in-nies tieghu u cutu cutu minn ŭara il hitan baka sejjer jara fejn mar jistahba. Ra ii bergantin ta Ġanni jinheba ŭara Chemmuna u minn fuk l-istess gholja ra il Colina tasal collha mniccta u il Ġanni u il Nardu johorġu u jhalluha ŭiehidha ma'l kaddejja.

Il hsieb tieghu chien li bhal ma Ġanni ried ijkarrak bih billi nakas m'il halfa tieghu; hu ucoll xtiek jara chif jilaghbu bl-icreh billi jharrablu il Colina, jitlax biha u jhallihom maksuma bl-inchejja u b'xiber imnieher. Ghalhecc resak u ra chif ghamel neŭŭlilha dic l-ittra; ghalhecc talabha biex ijchellimha f'nofs-il-lejl b'it-tama kaŭŭija li l-imhabba ta'l ġenn li chellha lejh iġġieghilha titlak u tahrab mieghu gha'd-debbus ta'l chiefer Paŭlu Calavà. U ghal dana chien haseb x'ghandu jaghmel bih ucoll u chif ghandu jithallas minn Ġanni Abela u minn Nardu Calavà, ghad li m'hux dejjem dac li jixtiek il bniedem ijsehh chif joholmu hu.

X'hin Nardu u Ġanni dahlu f'id-dŭejra raŭ lil Colina mhaŭŭda hafna u dakka tihmar bhal pepprina u ohra tisfar bhal lelluxa; iżda billi sabuha tiecol il frott ma ittiefsu xejn u harġu jithaddtu f'tarf ir-radam bla ma katt setghu jintebhu x'ghadda f'dac il ftit hin li huma tbieghdu minn hemm hecc.

Hasan tala fuk il bergantin tieghu u kaghad, ghad-daŭl ta' kamar mitfi li chien tiela, jithaddet ma'l captan Aladin biex jaraŭ x'inhu l-ahjar li jaghmlu halli ma jinkabdux f'xi xibca. Aladin chien imdahhal f'iż-żmien seŭŭa u chien ilu jbahhar minn mindu ŭakghet żocortu u ghalhecc Hasan chien jati ŭiden ghall fehma tieghu ŭisk.

Colina collha mhassba u mniccta xirfet f'it-tieka ta'd-dŭejra titghaxxak b'dac il ghabex * ta'l ghaġeb. L-Imġarr ta' Ghaŭdex hu tasseŭ bejta mfaŭŭra b'cull sbuhija. B'daŭc il gholjiet, l-irdumijiet u il ŭiedien li fih jisraklec kalbec, ijsahhrec ŭarajh u l-actar meta fukhom tintraxx dic ix-xita helŭa ta'l fidda ta'd-daŭl ta' kamar bhal ma chienet f'dic il-lejla. Chemmuna hiemda hiemda u b'ŭiċċha mkarras; il Marfa ŭarajha donnha sur kaŭŭi u gholi li kieghed jistrih m'il killa ta' xi takbida cbira; Ras-it-Tafal, minn nahha; iż-Żeŭŭieka b'il Blata-il-Bajda m'il l-ohra; il Gholja ta'n-Nadur b'Kabar-il-Gharib minn ŭara joholku bhal hoġor imtaŭŭar bl-imhabba u bl-ohla ġmiel ta'n-Natura. M'hux ghal xejn Calipso ghażlet dic il gżira biex tghammar fiha! Collox chien imcheffen f'himda tkila li tagh-sar il klub u li iġġieghlec b'il hsieb tittajjar halli tiġbed lejc,—hemm fost id-diŭi ta'ċ-ċarcir ta'l ilma ġieri, hemm fost it-thaxŭix ta'l ŭerak ta'l kasab li jcattar fic cull xeŭka, hemm fost it-tmellis horr ta'l meŭġa li dic ix-xtajta ramlija,—lil dic il kalb li fiha biss issib faraġ u stahja, lil daŭc id-dirghajn li it-tghannika shiha taghhom u il dac is-sider imferfer bhal delu b'it-tahbit ta'l imhabba li jnissuc ghal ftit hin l-imrar kalil ta'l hajja.

Colina chienet kieghda tithasseb u tohla fuk l-imhabba cbira li żamm lejha Hasan u fuk il hila li tghaġġeb li chien kieghed juri bla biża ta' hadd u ta' xejn; u ghalchemm lejn Paŭlu Calavà ma chellha l-ebda ġibda, m'hux biss, iżda ŭara dac li ġara chienet actarx stcherrghitu, bhala mara ma thanfset xejn li tarah lilu ucoll mixrub f'dic it-telfa ta'l ġenn ghaliha.

Chellha mitt sena sa jgerb'bu daŭc il ftit sighat halli jasal nofs-il-lejl biex tara x'ried ijghidilha il mahbub ta' kalbha Hasan u biex tcun tista ŭara hafna żmien u nichet tiftah ftit kalbha mieghu. Xtaket ucoll hafna li tfittex tchellmu biex tfiehmu seŭŭa x'nisġa chiefra chienet kieghda issir contra tieghu biex jahtfuh taht difrejhom halli jehilsu minnu darba ghal dejjem... Xtaket, fi ftit cliem, dac collu li tixtiek kalb imfaŭŭra bl-imhabba ta' xbejba maltija fl-isbah jiem ta' sninha.

Ġanni u Nardu striehu b'il kieghda fuk xifer ta' blata minn daŭc li minn fuk il gholja ta'ż-Żeŭŭieka jatu ghal fuk il port tant helu donnu holka ta'l Imġarr, u kaghdu jithaddtu sa dahal il-lejl seŭŭa, mhassba fuk li Hasan ma chienx ghadu deher b'il bergantin tieghu ghad li l-aghda chellu jsir it-tieġ ma' Colina.

Inhalluhom mela jcomplu jitcheŭċnu bla ma hadd jismaghhom hemm f'id-daŭl ta' kamar; inhallu ghal ftit lil Colina ucoll ittalla u tniżżel f'it-tieka ta'd-dŭejra x'chien sejjer ijghidilha Hasan u chif chien sejjer jehles minn d'il praspura cherha. Inhallu lil Peppa tonghos ġmielha b'il gheja fuk il ghatba u il Paŭlu Calavà collu nfoscat f'demmu jixref u jarġa jixref minn fuk it-torri fejn chien mistohbi biex jara ijfeġġx fuk ix-xefak il bergantin ta'l mishut Hasan halli dina id-darba jithallas tasseŭ u bl-icreh minnu.

Hasan chien ucoll fuk ix-xtiec bhalhom u ŭara li sama b'ġabra li ma bhalha dac collu li kallu il ghakli Aladin, chif chien liebes ta' rahhal malti niżżel b'sicta l-actar cbira mija m'il ahjar nies li chellu u tala bihom cuti cuti minn taht il hitan gha'n-nahha ta' fejn il-lum hemm Ghajn Selim b'il fehma li malli Colina tcun taht idejh u ma jcun jista jiġrilha l-ebda hsara jahbat gha'd-dŭejra biex jiġbor bhala irsiera lil Ġanni u lil Nardu halli jcun jista jithallas minnhom, u ŭara jibka tiela ma'ż-Żeŭŭieka sa'l Kala biex jahbat ghal Paŭlu u gha'n-nies tieghu u jara jistax jahtfu ġo difrejh ucoll u minn hemm jibka nieżel b'collox lejn San Blas u jparpar bihom lejn Tripli.

Hasan heba in-nies ŭara il blat f'il ŭied ta' Ghajn Selim u ŭahdu baka diehel sa fuk il Hamri biex jara jecc Colina chie-

* *Tramont, inżul-ix-xemx.*

netx kieghda tistennih chif ūieghditu. Lemaħħa f'it-tieka, iżda ma riedx jersak kabel ma jcun sgur li l-oħrajn chienu riekda biex jaka tukhom għal gharrieda ħalli ma jcunux jistghu jaħirbulu jeū ijsejjħu il għajnuna. Colina billi chienet f'il gholi u moħħha fih ratu ġejj m'il boghod u ūiddbitu b'idha li ma jersakx ghaliex ma chienx għadu il ūakt. Hasan fehimha iżda ma ntebaħx li barra fuk l-irċum chien ghad hemm imkajjmin Ġanni u Nardu Calavà. Strieħ fuk blata u kaghad jitħasseb fuk il ħena cbir li chien sejjer ijġarrab ftit ħin ūara meta Colina tcun ghal dejjem tieghu, meta jitħallas minn Ġanni missierha talli chiser il ħalfa tieghu u ried jilaghbu, meta jaħten ġo difrejh lil Paūlu u lil Nardu Calavà u jpattilhom f'il ūisa id-dmugh u l-imrar li ġieghlah jixrob billi daħlu ma'r-riġlejn biex fixclulu l-imħabba tieghu ma' Colina.

Iżda tieghu chienet ferħa bla temma ghaliex l-ajru ghandu ghajnu u il ħajt ghandu ūidintu. Sajjied milli chienu jduru ma'l plajja lemaħ ħdejn l-Irdum il bergantin ta' Hasan u meta staħba ūara blata biex jara aħjar x'chien u x'ġiebu hemm intebaħ li chien torc u ra f'id-daūl ta' kamar nieżlin daūc il mitt ruħ ta' Hasan u x'ħin cellu mitrux b'il biża ghasses ftit ghal ūarajhom ra li ġibdu ghal fuk Għajn Selim. Tala ghalhecc jiġri daks għażżiela lejn it-Torri ta'l Kala u hemm, f'loc iż-żeūġ ghassiesa bba's-soltu, sab lil fizzjal Paūlu b'in-nies tieghu u kallhom collox. Calavà intebaħ minnufih x'chienet il-loghba ta' Hasan u ma riedx ijħallih li jakbad il Colina taħt difrejh. Niżel ghalhecc baxx baxx minn fuk il blat b'in-nies kalbiena tieghu minn ūara il gholja ta'ż-Żeūūieka u beda riesak riesak, bla ħsejjes chemm jista, lejn id-dūejra t'Abela biex malli dan ijħarisha hu m'il chiefrija ta'l Misilmin. Colina ma chienx ūiċċha u ħsiebha l-hemm u ghalhecc ma rat u ma intebħet b'xejn. Lankas Nardu u Ġanni, mitlufa chif chienu jitcheūċnu, ma semghu il ħsejjes żghar ta' daūc in-nies ta'd-Dejma li chienu rieskin fukhom; u Peppa, b'ūiċċha bejn ircopptejha, chienet kieghda toħlom ġmielha imdaħdħa f'naghsa l-actar ħelūa.

Paūlu, meta ħeba kalb il blat in-nies tieghu ftit boghod m'id-dūejra bla ma ħadd chien intebaħ bihom, ħaddem rasu b'il ghakal ucoll billi baghat raġel minn tieghu biex minn fejn hemm il-lum il Madonna ta'l Blat jaghmel sinjal lill ghassa ta' Chemmuna chif chienu b'il kaddis ħalli jersak il bergantin l-Imġarr u jniżżel il għajnuna.

Hasan ra il bergantin riesak iżda ma fehemx il ghala; biss meta beda jara in-nies nieżlin minn fuku ħiemda ħiemda fl-art intebaħ li chien hemm xi ħaga imbaghbsa u ħsiebu malajr ġera li il moħba ta'n-nies tieghu chienet ġiet micxufa u li chienu ghalhecc sejjrin jaħbtu ghalihom. Kam minnufih fuk riġlejh u ġera daks ghafrid lejn il ūied iżda f'loc li tah li jaħrab u ijħares rasu tūebbel li jaħbat kabel bla telf ta' żmien xejn gha'd-dūejra t'Abela u jġorr mieghu ghallankas lil Colina biex ma jcunx dac collu il ghażel sarlu cobba suf.

Saffar tisfira u in-nies telħana tieghu, li chienu magħżula m'il aħjar, ħarġu bħal driebes minn ūara il blat fejn chienu moħbija u ġibdu ūara Hasan lejn id-dūejra fejn chien hemm Colina.

Ġanni u Nardu semghu il ħsejjes, lemħu it-tlellix ta'x-xūabel f'id daūl ta' kamar u ghalhecc tuerūru b'il biża. Peppa stenbħet u bdiet tūerżak u tati fuk ūiċċha chemm tiflaħ. Daħlu it-tlieta jiġru ġo'd-dūejra u saccru minn ġeūūa m'il aħjar li setghu u ġarreū ūara il bieb chemm griefex tkal chellhom. Colina tfixclet u tbiccmet ghaliex ma fehmet xejn x'chien sejjer jaghmel Hasan. Dana kaūūa klub in-nies tieghu u b'ħeffa u b'ħeġġa li ma bħalhom ūaslu ūara il bieb ta'd-dūejra li ūaka lakx f'chemm ilna nghidu taħt id-dakkiet ta'x-xūabel musulmani. Daħlu bla ma ghamlu ħsara il ħadd chif chien ūiddibhom ir-rajjes taghhom Hasan. Ġanni u Nardu riedu jilkghu irūieħhom, iżda b'il ħasda li ħadu meta raū id-dūejra miżghuda b'it-Toroc biccmithom u ma felħux jitkatlu ma' dic il cotra. Hasan ġera ghal fuk Colina, ghannakha u biesha chemm felaħ u ħatenha minn taħt spallejha biex joħroġ biha il barra imūerūra u mfixcla chif chienet b'dac li ġara. Erba ġorfijiet toroc chienu ħierġin b'Ġanni u Nardu miżmuma minn taħt abtom donnhom ġo rcipp ta'l azzar u cullħadd chien ferħan ghaliex ūaslu fejn riedu bla ma iċċarċret katra ūaħda ta' demm biss. Hasan beda jħaff'fhom chemm jiflaħ biex ma jilħkux fukhom in-nies ta'l bergantin ta' Ġanni u jħassrulhom collox.

Iżda billi it-tūerżik li jofrok il blat ta' Peppa m'it-tieka ta' fuk ma ħeda xejn, Paūlu u in-nies tieghu intebħu li Hasan chien ħabat gha'd-dūejra u ghalhecc ġreū ghal fukha. Tistghu taħsbu chif baka miblugh Calavà meta f'id-daūl ta' kamar, ra lil missieru u lil Ġanni sejjrin irsiera u lil maħbuba ta' kalbu Colina imghannka ma' Hasan sejjra ucoll ġo nofs dic il ġgajta Toroc. Staħa u roghox fih in-nifsu li jħalli il Hasan jaghmillu hecc bl-ikreħ m'il ġdid ir-riek f'imnieħru, saħħan demmu, kaūūa kalb in-nies felħana tieghu bi cliem li jħaġġeġ u ħabat ghal Hasan b'telfa ta' barri miġrugh f'*arena*.

In-nies ta' Hasan lakghuhom b'ħila cbira xejn ankas minn taghhom u saret kattanija ūaħda li tchexchex. Colina meta sabet ruħha kalb dac it-tfakkigh ta'x-xūabel, kalb dac iċ-ċarcir ta' dmija u dac il crib u il ħalf faħxi ta'l miġrugha, iġġenn'net b'il biża u mkabbda ma' Hasan chemm tiflaħ bakghet fl-art ghaxja. In-nies ta'l bergantin ta' Ġanni meta raū li bdiet it-takbida ħaffiu ġreū ghall ghajnuna u haūna it-taktigha ħraxet seūūa. Ġanni u Nardu, il ūieħed miġrugh b'dakka li laktuh fi spalltu u l-ieħor ghaxi b'il katgħa, ħatfuhom bi tbatija cbira mn'idejn it-Toroc; iżda chien ghad baka l-aħjar —Colina - li Hasan chien kieghed ijcarcar, meghjun minn suldat torc, lejn in-Nadur biex jara jecc jistax jaħrab biha lejn San Blas kabel ma jaħtfuhielu mn'idejh jeū jidorbuha. Iżda Paūlu chien moħħu fiha u ma telakhiex ūakt ūieħed biss minn taħt ghajnejh. Meta ra li Hasan chien ghoddu beūūeġ biha, telak ghal ūarajh u ħabat ghalih. Hasan lakghu b'ħila ta' fart u bdeū jatu fuk xulxin katta bla ħabel. Ixxabla ta Paūlu inkasmet; ħareġ it-tghan u beda jilkagh bih iżda Hasan inxteħet għal dorbies l-actar aħrax fuku u chien jaghmlu tlief f'chemm ilna nghidu chiecu xi ftit minn ta'd-Dejma ma ntebħux u telku il sħabhom jitkatlu ma'l oħrajn biex ġreū jatu ghajnuna lil Calavà. Hasan issa sab ruħu maghlub m'il cotra u beda jgiddem idejh. Rahom jieħdulu il Colina u jkieghduha fi ħdan Paūlu Calavà u ma satax jiżżarġan ghaliex in-nies tieghu chienu ftit ūisk ghal dic il cotra hecc cbira. Meta ra li it-Toroc chien ghoddhom tnakkeū collha u fehem li chien ġenn li jibka hemm jieħodha ma'l Maltin b'ittama li jġorr mieghu lil Colina ħaseb li jcun aħjar li jūarrab rasu biex f'loc li jaka irsir jeū mejjet ijcun jista jiġi u jitħallas minnhom darb' oħra; u ghalhecc insilet bi tbatija cbira minn ġo nofshom ūara li medd xi tnejn minnhom mejjtin fl-art u tala jiġri daks għażżiela lejn in-Nadur biex minn hemm jiġbed ghal San Blas u jilħak il bergantin tieghu. Habtu xi żeūġ Maltin sejjrin għal ūarajh biex jilħkuh iżda ūara biċċa triek katghu kalbhom għaliex Hasan kataghhom medda seūūa. Paūlu kaghad ijdur b'Colina li chienet ghaxja u chiesħa silġ fi ħdanu; u x'ħin rafa għajnejh il fuk ra il Hasan f'il gholi, b'chemm chellu gargi, jghajjat:— «Ja Paūlu Calavà il chibx; arġajt ħrabtlec minn taħt idejc, iżda ghad niltakghu tafx, u ma ndumux u nitħallas minncom ta' collox!» (*Jissocta.*)

DIFFIDA.

Billi sirt naf illi persuna ftit onesta fil uakt li kieghda tabbusa mil fiducia illi bid-dritt collu kieghda tgaŭdi id-ditta tieghi, kieghda tghid illi dar ohra hija li stess dar tieghi, ghandi ghalhecc niddichiara illi jiena m'hiniex responsabbli tal consenja regolari tat-titoli, tal pagamenti tal premji bollettini u ta cull contestazioni illi tista tinkala hlief ghal contratti u ricevuti illi igibu il firma tieghi C. BORNACCINI.

Navza barra minn dan illi il prezzijiet ghat-titoli b'pagamenti ta hames xelini huma:—

Hungarian Foncier	£ 8	10	0	cull titolu
Panama	8	0	0	,,
Congo	6	0	0	,,

Ghalhecc daŭc il clienti illi jixtieku jacqŭistaŭ xi titolu tad-ditta tieghi huma mitlubin li jirrifiŭtaŭ cull cuntratt o hŭejjeġ ohra illi ma jġibux il firma tieghi.

Kabel tiffirmaŭ kiesu li tcunu tafu tajjeb ma min tcunu sejjrin tittrattaŭ, chif ucoll informaŭ ruhcom fuk dac li ghandcom thallsu, biex imbaghad ma tiġu fl-ebda imbarazz. Cull informazioni o hŭejjeġ ohra ma ghandcomx tohduhom hliet minn ghand

C. Bornaccini, 87, Strada Forni, Valletta.

SNIEN! SNIEN! SNIEN!

Il Chirurgu-Dentista Alfonso Urso javża lill clientela tieghu li biex ijcun jista jakdiha ahjar minn Raħal Ġdid niżel jokghod il Belt, fil Strada Stretta Nu. 156, cantuniera ma' Strada San Giovanni u fejn hu armat b'cull xorta ta' għodda moderni u m'il aħjar biex ijcun jista jaghmel bridge u crown work, u xoghol fuk il metal chif ijmiss u bi prezzijiet moderati tasseŭ.

Min ijrid jicri forn il Belt, f'it-Tombata ta'l Mandraġġ, Nri. 142 u 143, ijmur ghand Censu Muscat b'il ħanut f'id-numri 144 u 145 fejn hemm l'imfietaħ u ieħed jista jiltieħem ucoll fuk il chera.

Sejjer johrog' ma jdumx!

AGOSTINO LEVANZIN

IL CURA TA'S-SAUM

Ctieb interessanti tasseu li minnu titghallmu chif taghmlu dina il cura, chif ticsruha, chif tfejjku biha hafna mardijiet u liema g'id tista taghmel u liema huma il pericoli ghal min ma jaghmilhiex seuua; x'hassejna ahna g'urnata b'g'urnata u hafna huejjeg' ohra li meta uiehed jakrahom jistghu jisueulu uisk ghal g'id ta' sahhtu. Il ctieb ijcun stampat fuk carta m'il ahjar u ijcun fih bosta stampi fosthom dauc ta's-Sur Levanzin chif chien sar fl-40 jum ta's-sauma tieghu. **Ijkum tmien soldi biss.** Ghall bejgh **xelin.** Tistghu tissiehbu b'ittra.

TÈ TA CEYLON 'MARAVILLA'

IPPREMJAT B'GHAXAR MIDALJI TAD-DEHEB

GHAL

KAUUA IT-TOGHMA U IS-SAFA TIEGHU

JINBIEGH 1s. 8d. & 1s. 10d. IR-RATAL

GHAND L'AGENTI F'MALTA

C. CAMILLERI & SONS

50 u 51 Strada Mercanti il Belt

CAMPJUNI TA DAN IT-TE' JINTGHATAU B'XEJN.

BRITANNIA

STABILIMENT G'DID

Ta' Ferramenti, Ghodod, Huejjeg ta' Chimica u Fotografija, Zebgha, &cc.

BRITANNIA

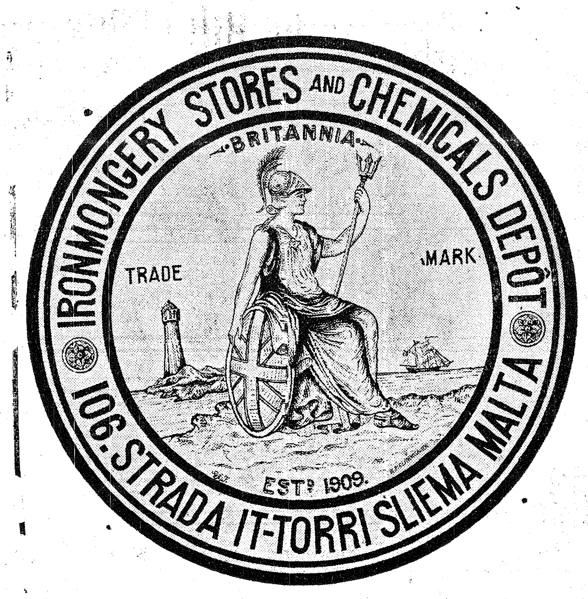

BRITANNIA

INJAM

ta'l ahmar, ta'l abjat, u ta'l caûba.
Collox m'il irhas u m'il ahjar.

BRITANNIA

Biex tinzammu b'sahhitcom

IPPURIFICAU
BIDDLU
u SAHH'HU

DEMMCOM

EID

DEPURATIV
RICHELET

Daûc collha li jridu jiccuraû rûiehhom u jinżammu dejjem b'sahhitom minnghajr ma jinhakru b'cull xorta ta' mardijiet għandhom jieħdu DARBTEJN jeû TLIETA fis-sena minn din il medicina DEPURATIV RICHELET li jista jingieb minn għand dan is-sinjur:—

Monsieur L. RICHELET, 13, rue Gambetta, SEDAN (Franza).

Haûn Malta jinxtara minn għand **L-Ispizzjar Alfredu Cumbo** ta' Strada Rjali, 26. Il Belt.

Min hu marid bl-ANEMIJA (fakar ta'd-demm) u jrid ijfiek F'GHOXRIN ġurnata jieħu

L'ELIXIR

TA' S. VINCENS DE PAOLI

Is-Sur G. Muscat ûara għaxar snin ugiegħ ta' ras kaûûi bla ma sata jfejku b'xejn ma't-tielet flixcun għaddielu collox. Is-Sur Rinaldu Perini ucoll fejjak l-ibnu, ma't-tieni flixcun, minn anemija kaûûija. Daûna is-sinjuri ucoll li sejrin insemmu ippruvaûh tukhom stess jeû fuk xi ħadd ieħor u ħarġu jiftaħru: Dr: Edward L. Vella; Dr. Paolo Sammut (Sliema); Prof: Dr: C. Sammut; Prof: Dr: G. O. Galea; Farm: C. Arpa; Farm: G. Gili; Prof: Dr: S. Grech; Onor: Dr: A.Pullicino; Dr: L. Albanese; Negte: G. Tagliaferro; G. Sultana; Ant: Diacono; Avv: Francesco Cardona u ħafna oħrajn.

Jinbigħ fl-ispiżżerija ta't-Tabib

FABRIZ BORG.—Il Belt.
267, STRADA REALE.

Is-Sur Raff: Bonello

TA' STRADA LEVANTE, 131, IL BELT
(Hdejn il Cnisja ta' Sta. Lucija)

għandu għal bejh cull xorta ta' ħġieġ, żebgħa, żjut, imsiemer, għodod, ħûejjeġ ta's-Sanità, ta' gass, fornimenti ta't-tûiebet, lampi ta'l pitrolju li jixilgħu b'il matel b'daûl kaûûi u sabiħ ûisk u ħafna ħûejjeġ oħra bħal daûn ta'l aħjar qûalità u bi prezzijiet m'il orħos. Ippruvaû biex taraû chif toħorġu cuntenti sgur.

L=Ispizzjar A. CUMBO,

BILLI IL CLIENTELA TIEGHU KIEGHDA TIGBER CULL MA TMUR GHALIEX M'HUX BISS IJBIEGH MEDICINI U ĦÛEJJEĠ OĦRA M'IL AĦJAR U B'REKKA CBIRA IŻDA UCOLL BI PREZZIJIET IRHAS TASSEÛ, CABBAR L-ISPIŻŻERIJA TIEGHU U ĦADHA **F'IL HANUT TA' HDEJH SEUUA** LI HU ÛISK ACBAR U ISBAĦ U B'HECC IJCUN JISTA JAKDI AĦJAR U B'ACTAR ĦEFFA LIL BOSTA NIES LI DEJJEM IJCOLLU FL-ISPIŻŻERIJA TIEGHU. META TGHADDU MINN HEMM MORRU ATU DAKKA TA' GHAJN, **Strada Rjali, il Belt, kuddiem il Club seuua.**

IS=SECLU TA'N=NERVI.

Hecc sejjaħ is-seclu tagħna il għaref Prof: u Senatur Mantegazza, u b'ir-raġun collu għaliex il-lum ma haûn ħadd li ma hux mahsns b'in-nervi u l-actar b'il mishuta

NEVRASTENIJA

li kiegħda iġġorr nies il Manicomju gozz, gozz. Għalhecc l-aħjar tobba kiegħdin jitħabtu biex ijsibu cura seûûa għal dina il marda għaliex tcun ta' gid bla tarf. Ħafna ippruvaû iżda ħadd ma irnexxa daks il għaref u imfaħħar

Prof: DE GIOVANNI ta' PADOVA.

li ûara studju cbir sab il famus

ANTINEVROTICU

li kiegħed ijfejjak jeû jagħmel il gid lil cull min jużah.

F'Malta dan ijbigħu

l-Ispizzjar ALFREDU CUMBO

TA' STRADA RJALI, TA'L BELT

IPPRUVAÛH GHALIEX MA JIBDIELCOMX !

In-"Nahla" tistampa ruħha fl-Istamperija "EMPIRE PRESS" ta's-Sur Critien, il Furjana.